

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๒

๑. ชิวหุคฺคํ - ปลายลิ้น เป็นกรณีของอักษรอะไรบ้าง ฯ และอักษรเหล่านั้นเกิดในฐานไหน ฯ เรียกว่าอะไร ฯ
๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ ในที่เช่นไร ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ สุตตฺตณฺเจว เป็นสนธิอะไร ฯ คัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส ฯ
  - ข. เทวเต มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
  - ค. อสิตติ เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ
  - ฌ. คุมฺห เป็นศัพท์นามชนิดไหน เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ
  - ง. ยคฺเช เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ
๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร ฯ รูปสมิสุ, ปจฺจาตีสนฺติ ประกอบด้วยเครื่องปรุจอะไรบ้าง ฯ
๕. ตูนาทิจัจฉิ คือ ปัจฉิอะไร ฯ บอกกาลอะไร ฯ ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย ฯ ฌมฺมเทสนา ลงปัจฉิอะไร ฯ เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. อะไรชื่อว่าพหุพพิหิสมาส ฯ ที่เรียกว่า ตฺลยาริกรณพหุพพิหิ กับ ภินนาริกรณพหุพพิหิ นั้น มีข้อสังเกตต่างกันอย่างไร ฯ ปริปัญฺณเวีสติวสุโส (ปริโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๗. ณ ปัจฉิ มีไหนดัทธิตไหนบ้าง ฯ และใช้ต่างกันอย่างไร ฯ วนฺณวนฺตํ (ปฺปฬ) ลงปัจฉิอะไร ฯ ในดัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ชิวหุคฺ - ปลายลิ้น เป็นกรรมของอักษร ๗ ตัว คือ ค ฌ ท ฐ น ล ส ฯ และ อักษรเหล่านั้นเกิดในฐานพื้น ฯ เรียกว่า ทนุตตา ฯ

๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะ อยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้างก็ได้ ฯ ยกตัวอย่างประกอบดังนี้ เมื่อมีสระอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตได้บ้าง เช่น ตาสฺ-อหฺ เป็น ตาสาหฺ, วิทฺ-อคฺ เป็น วิทฺนคฺ เป็นต้น

เมื่อมีพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตได้บ้าง เช่น อริยสฺจจฺ- ทสฺสนํ เป็น อริยสฺจจฺทสฺสนํ, พุทฺธานํ-สาสนํ เป็น พุทฺธานสาสนํ เป็นต้น
 สุตฺตญฺเจว เป็นอาทสนิกคหิตสนธิ และโลปฺสฺระสนธิ ฯ ตัดเป็น
 สุตฺตํ-จ-เอว

ระหว่าง สุตฺตํ - จ ถ้าพยัญชนะวรรคอยู่หลัง มีนิคคหิตอยู่ข้างหน้า ให้แปลงนิคคหิตที่ สุตฺตํ เป็นพยัญชนะสฺจวรรคได้คือ แปลงนิคคหิต เป็น ฌ ต่อเป็น สุตฺตญฺจ

ระหว่าง สุตฺตญฺจ-เอว ถ้าสระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะคั่นใน ระหว่าง ลบสระหน้า คือ อ ที่ สุตฺตญฺจ ต่อเป็น สุตฺตญฺเจว ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากหรือน้อยกว่าปกติ เหมือนคำว่า ปญฺจิตฺตโร เป็นบัณฑิตกว่า ปาปฺตโร เป็นบาปกว่า ชื่อวิเศษ ฯ

ข. เทวเต เป็นอาลปนะ ทำตัวอย่างนี้ คือ เทวเต ศัพท์เดิมเป็น เทวตา ลง สิ ปฐมา วิภคฺติ เอกวจนะ เอา อา กับ สิ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น เทวเต ฯ

ค. อสฺสฺติ เป็นได้ลิงค์เดียว คือ อิตฺถิลิงค์ ฯ

ฌ. ตุมฺหฺ เป็นศัพท์นามชนิดปริสศัพท์นาม มัชยมนบุรุษ ฯ เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์และอิตฺถิลิงค์ ฯ

ง. ยคุเจม เป็นคำสำหรับร้องเรียกให้คนสูงกว่าตนตั้งใจฟังคำที่ผู้พูดประสงค์จะว่าไม่มีคำแปลในภาษาของเราให้ตรงกันได้ และคำเช่นนี้ ก็ไม่มีใครมีใช้นัก ในภาษาของเราเห็นมีอยู่แต่คำทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า "สรวมชีพ" หรือ "ขอเดชะ" ซึ่งเป็นคำพูดเพื่อจะให้พระเจ้าแผ่นดินตั้งพระราชหฤทัยฟังคำที่จะพูดต่อไป หรือเป็นคำพูดที่ผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ หรือบ่าวพูดกับนาย ก็ได้ ฯ

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นนี้ คือ อ อาคม นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภคติมวค หิยัตตนิ อชชัตตนิ และ กาลาติปัตติ ส่วน อิ อาคม นิยมลงท้ายธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภคติมวค อชชัตตนิ ภวิสสันติ และ กาลาติปัตติ ฯ

วุปสมีสู ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วิ บทหน้า อุป บทหน้า สม ธาตุ ในความสงบ อ ปัจจัย อู วิภคติมวคอชชัตตนิ ลบ อิ ที่ วิ ที่ขณะ อุ ที่ อุป เป็น อู แปลง อู เป็น อีสู สำเร็จรูปเป็น วุปสมีสู ฯ

ปจจาสิสนุติ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ ปติ บทหน้า อา บทหน้า สีส ธาตุ ในความปรารถนา ความหวัง ความอยากได้ อ ปัจจัย อนุติ วิภคติมวควัตตมานา แปลง ติ เป็น คุย แปลง คุย เป็น จุจ สำเร็จรูปเป็น ปจจาสิสนุติ ฯ

๕. ตูนาทิปัจจัย คือปัจจัยมี ตูน เป็นต้น หมายถึงปัจจัย ๓ ตัว คือ ตูน ตฺวาน ตฺวาน ฯ ตูนาทิปัจจัยบอกอดีตกาล ฯ ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อธาตุมีอุปสัคอยู่หน้า เช่น อา อุปสัคบทหน้า ทา ธาตุ ในความให้ แปลงตูนาทิปัจจัยเป็น ย สำเร็จรูปเป็น อาทาย เป็นต้น ฯ

ธมฺมเทสนา ลง ยู ปัจจัย ฯ เป็นถาวรรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า ธมฺมเทสนํ ธมฺมเทสนา ฯ

๖. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่าพหุพพิหิสมาส ฯ ที่เรียกว่า "ตุลยาริกรณพหุพพิหิ" กับ "ภินนาริกรณพหุพพิหิ" นั้น มีข้อสังเกตต่างกันอย่างนี้ คือ

ตุลยาธิกรณพหูพติ ในวิเคราะห์แห่งสมาสทั้งหลาย บทประธาน และบทวิเสสนะมีวิภัตติและลิงค์เสมอกัน แปรแต่บทสหัพพนามที่เป็น ประธาน แห่งบทสมาส ตัวอย่างเช่น อาคตา สมณา ยัม โส อาคตสมโณ (อาราโม) เป็นต้น

ส่วนภินนาธิกรณพหูพติ ในวิเคราะห์แห่งสมาส บททั้งหลายมีวิภัตติ ต่างกัน ตัวอย่างเช่น อสิ หตฺเถ ยสฺส โส อสิหตฺโธ (โยโธ) เป็นต้น ฯ

ปริปฺลฺณวีสฺตฺวสุโส (ปริโส) เป็นฉัฐฐิพหูพติสมาส มีอสมอาหาร- ทิคุสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

อ.ทิกฺ. วิ. วีสฺติ วสุสฺยานิ วีสฺตฺวสุสฺยานิ

ฉ.พหูพ. วิ. ปริปฺลฺณวานิ วีสฺตฺวสุสฺยานิ ยสฺส โส ปริปฺลฺณวีสฺตฺวสุโส (ปริโส)

๗. ฉ ปัจจยฺ มีในโคตตตฺทริตฺ รากาทิตฺทริตฺ สมุหตฺทริตฺ ตทิสฺตตฺติตฺทริตฺ และ ภาวตฺทริตฺ ฯ และใช้ต่างกันดังนี้

ในโคตตตฺทริตฺ ใช้แทน อปฺจฺย ศัพท์ แปลว่า เหล่ากอ

ในรากาทิตฺทริตฺ ใช้แทน รกฺตฺ ศัพท์ แปลว่า ย้อมแล้ว เป็นต้น

ในสมุหตฺทริตฺ ใช้แทน สมฺห ศัพท์ แปลว่า ประชุม

ในตทิสฺตตฺติตฺทริตฺ ใช้แทน อตฺถิ ศัพท์ แปลว่า มี

ในภาวตฺทริตฺ ใช้แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น

วณฺณวณฺตฺ (ปฺปฺ) ลง วณฺตุ ปัจจยฺ ฯ ในตทิสฺตตฺติตฺทริตฺ ฯ ตั้งวิเคราะห์ ว่า วณฺ โณ อสฺส อตฺถิตฺติ วณฺณวณฺตฺ (ปฺปฺ) ฯ